

Juha Koivuniemi

KOKEMUKSIA ELÄINAVUSTEISESTA TYÖSKENTELYSTÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma

2019

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ELÄINAVUSTEINEN TYÖSKENTELY.....	6
3 ELÄIMEN TERAPEUTTISUUS	7
4 ELÄIMEN JA IHMISEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS	8
4.1 Eläimet ja sosiaalinen tuki	9
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT 10	
5.1 Tutkimusongelmat, tutkimusmenetelmät ja kysymysten laadinta	10
5.2 Resurssit ja riskit	11
5.3 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi	12
6 HAASTATTELUJEN TULOKSIA	13
6.1 Haastateltujen kohtaamat haasteet ja rajoitukset	13
6.2 Hyödyt ja vaikuttavuus	15
6.3 Uusia näkökulmia eläinavusteisesta työstä	17
6.4 Työyhteisön palaute ja tuki	19
6.5 Miten haastatellut kehittäisivät työtä ja markkinoisivat työtä?.....	20
6.6 Eläinavusteista työtä harkitseville.....	22
7 TUTKIMUSTULOSTEN TULKINTAA JA POHDINTAA	24
7.1 Tutkimuksen reliabelius ja validius.....	26
7.2 Tutkimuksen eettisyys.....	27
7.3 Jatkotutkimusehdotukset	27
LÄHTEET	28
LIITTEET	

KOKEMUKSIA ELÄINAVUSTEISESTA TYÖSKENTELYSTÄ

Koivuniemi, Juha

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Joulukuu 2019

Sivumäärä: 31

Liitteitä: 2

Asiasanat: eläinavusteisuus, terapeutisuus, vaikuttavuus, haasteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kuvailla ja käsitellä eläinavusteista työskentelyä, työtä tekevien ja tehneiden henkilöhaastattelujen avulla. Opinnäytetyön tavoitteena on myös selvittää työtä tekevien kokemuksia, miten he ovat päätyneet eläinavusteisen työn pariin ja soveltaneet eläimen läsnäolon työhön sopivaksi sekä tuoda esille havainnot eläinavusteisesta työstä, että sen vaikuttavuutta ja työn haasteita.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa eläinavusteisesta työstä, miten sitä voidaan soveltaa eri sosiaalialan erilaisiin toimintamuotoihin sekä löytää ja selvittää kehitysideoita ja neuvoja aiheesta kiinnostuneille.

Tutkimustulosten mukaan eläinavusteisen työntekijän pitää tuntea eläimensä riittävän hyvin, tuntea sen luonne ja tarpeet sekä tietää miten ohjastaa muita toimimaan eläimen kanssa. Eläimen kanssa työskentely vaatii sopeutumis- ja ongelmanratkaisukykyä, jotta työntekijä saa sovitettua eläimen omaan työhönsä. Työympäristön ja esimiehen tuki merkitsee paljon kohdattujen haasteiden selvittämisessä ja mahdollistaa tai hankaloittaa eläinavusteisen työskentelyn harjoittamista ja eri työmenetelmien käyttöä.

Eläimet voivat toimia työkaluna asiakkaan rauhoittamisessa ja asiakkaan mielenmaiseman tulkinnan välineenä. Tutkimustuloksissa havaittuihin eläimien vaikutuksiin asiakkaissa liitettiin empatiakyvyn saavuttaminen, mielialan paraneminen, iloisuus, luottamussuhde, vastuunotto, ryhmäkuri, avoimuus, läheisyys ja yksinäisyyden väheneminen.

EXPERIENCES OF ANIMAL ASSISTED INTERVENTIONS

Koivuniemi Juha

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Bachelor of social services

December 2019

Number of pages: 31

Appendices: 2

Keywords: animal assistance, therapeutic, effectiveness, challenges

The purpose of this thesis was to describe and process animal assisted interventions from the perspective of the workers in social services who use or have used animals in their line of work. The task was to find out how the interviewed workers ended up working side by side with animals and how they have adapted to the work and what observations they have made from animal assisted interventions with effectiveness and work challenges as underliers.

According to the research results the worker needs to know their animal well enough and be able to explain others how to behave around the animal. Working with an animal requires skills of adaptation and problem solving. These skills are required to make the required adaptations in the regular work for animal assisted intervention. The work environment and support of the staff means a great deal in encountering the challenges of the work. Depending on the employer the support or the lack of thereof makes it easier or harder for the worker to use different methods of animal assisted interventions.

The animals can work as a tool for the worker in interpreting the client's moods and as a way of calming the clients. The results show that the observed effects of animals on the clients were gaining empathy, positive moods, gaining trust and confidence, taking responsibility, group discipline, openness, closeness and decrease in loneliness.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe ”Eläinavusteinen työ” löytyi, kun kohtasin töissä koiria ja gerbiileja. Tämän myötä kiinnostuin lukemaan kirjallisuutta aiheesta, koska tahdoin selvittää itselleni minkälaista työ eläimien kanssa on, minkälaista työtä tehdään ja on mahdollista tehdä.

Aiheen minut sai valitsemaan Ikäheimon maininta, siitä että eläimien vaikutuksia ihmisiin voitaisiin testata vähemmän tutkituissa kohteissa. Ikäheimo mainitsi esimerkiksi nuorten työpajat, kuntouttavan työtoiminnan ja nuorisotalot, joissa eläimiä voitaisiin käyttää luomaan miellyttävää ja eloisaa ilmapiiriä. (Ikäheimo, 2013, 7).

Tartuin mahdollisuuteen tutkia eläinavusteista työskentelyä ja otin yhteyden työelämän kautta tutuksi tulleisiin ihmisiin, heistä kokosin listan mahdollisista haastateltavista, jotka tekevät sosiaalialan työtä eläinavusteisesti.

Tarkoituksena oli selvittää eläinavusteista työtä tekevien kokemuksia työstä ja tuottaa tietoa heidän havainnoistansa, kokemuksista ja näkökulmista. Tavoitteena oli tutkia ensisijaisesti eläinavusteisen työn vaikuttavuutta, työtapojen moninaisuutta ja työn vaikutuksia työympäristössä.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa aiheesta kiinnostuneille ja kannustaa opinnäytetyön avulla ihmisiä tutustumaan eläinavusteisiin työmenetelmiin. Opinnäytetyö toteutettiin puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä. Tutkimuksen haastateltujen kokemukset ovat lastensuojelusta, nuorisotalolta, nuorten työpajalta ja mielenterveys ja päihdekuntoutuksesta sekä vanhustenhuollosta.

Haastattelututkimuksen avulla pystyttiin tuomaan esille eläinavusteisen työn vaikuttavuutta, positiivisia kokemuksia ja haasteita sekä työn vaikutuksia työympäristössä. Haastattelun tuloksista voidaan löytää kehitysideoita, ohjeita, lisää tutkittavia asioita sekä sovellettuja eläinavusteisen työskentelyn käyttötapoja sosiaalialalla.

2 ELÄINAVUSTEINEN TYÖSKENTELY

Tutustuessani aiheeseen huomasin, että kirjallisuutta ja tietoa on rajallisesti. Eläinavusteisen työn toiminta ja menetelmien kehittäminen keskittyy Suomessa vain muutamien yhdistysten ympärille. Yhdistyksistä merkittävimpiä ovat Suomen Karva-Kaverit ry:n, Suomen Kennelliiton, Green Care Finlandin ja Anima ry:n. Yhdistykset kokoavat, tuottavat tietoa ja toimivat tiedonlähteinä aiheesta kiinnostuneille. Yhdistykset toimivat pääosin samalla tavoin, ne järjestävät koulutusta, kehittävät työmenetelmiä, eläinavusteisen työn osa-alueita sekä järjestävät toimintaa eläinavusteisuuden ympärillä. (Suomen Karva-Kaverit ry 2019; Suomen Kennelliitto 2019; Green Care Finland 2019, Anima ry 2019.)

Eläinavusteinen työskentely on sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammattilaisen toteuttamaa työtä, jossa hyödynnetään eläintä työkaluna. Työ on suunnitelmallista, tavoitteellista ja dokumentoitua, työn tavoitteena on saada aikaan myönteisiä vaikutuksia. Eläinavusteistatyötä voidaan tehdä toiminnallisessa ja terapeuttisessa tarkoituksessa tavoitteitten mukaan. Eläinavusteisella työllä voidaan pyrkiä aktivoimaan ihmistä liikkumaan ja lievittämään ahdistusta samaan aikaan. Eläinavusteiseen työhön soveltuu mikä tahansa sopivaksi katsottu eläin. Useimmiten kuitenkin työn yhteydessä puhutaan koirista, koska ne ovat yleisimmin käytetty eläin. (Kahilaniemi 2016, 10)

Eläinavusteista työtä sovelletaan sosiaalialalla monissa eri paikoissa ja kohderyhmissä. Kohtasin ihmisiä lastensuojelusta, lastensuojelun avohuollosta, nuorten työpaikalta, nuorisotalo, vanhustyö, päihde ja mielenterveystyön alueilta, jotka ovat tehneet tai tekevät eläinavusteista työtä jossakin muodossa yksilö tai ryhmätoiminnassa. Kokemukseni eläimistä työpaikalla ovat rajoittuneet lähinnä siihen, että seuranani on ollut toisen työntekijän koira yövuorossa tai koira on ollut hoidossa työpaikalla.

”Virallisia standardeja eläinavusteiselle työskentelylle ei Suomessa vielä ole olemassa” (Kahila 2016, 13) Kuka vain voi ottaa eläimen mukaan töihin ja kokeilla millaista työ on eläimen kanssa toteutettuna ja löytää itse itselleen sopivat työtavat ja käytännöt ilman erityistä koulutusta eläinavusteisesta työstä, vaikka tietoa ja koulutusta olisikin tarjolla. Ammattilainen kuitenkin kantaa vastuun itsestään, eläimestä ja asiakkaasta varmistaen, että tilanne on aina hallinnassa eikä kenellekään koidu vahinkoa.

3 ELÄIMEN TERAPEUTTISUUS

Eläimien vaikutukset ihmisessä ovat ilmeisiä ja tutkitusti todella laajoja. Vaikutuksia ja terapeuttisuutta voidaan tarkastella kokonaisuutena ihmisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun kannalta tai pienemmissä osissa fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten vaikutusmahdollisuuksien näkökulmista. (Ikäheimo, 2013, 152-153, 166).

Samat eläimet eivät välttämättä tuota samanlaisia reaktiota ja tunteita kaikissa ihmisissä. Eläinlajien vaikutukset ovat yksilöllisiä eri eläinlajien välillä, eikä kaikille tule myönteisiä tunteita eläinten seurassa. Ihmisen ja eläimen välillä syntyvään suhteeseen vaikuttavat yksilöllisten asioiden lisäksi eläimen ominaisuudet, kuten temperamentti, oppivaisuus ja kontaktikyky. Eläimen läsnä ollessa reagoimme eläimen käyttäytymiseen ja tulkitsemme ympäristöä sekä muita ihmisiä eläinten avulla. Eläimen läsnäolo sallii meidän joko rentoutua ja tuntea olon turvalliseksi tai herättää puolustusreaktioita ja arvioida muiden ihmisten luotettavuutta riippuen eläimen käyttäytymisestä. Nämä reaktiot ovat tahdosta riippumattomia ja ihmisiin sisäänrakennettuja. Eläimen läsnäolo vähentää ahdistuneisuutta, stressintunnetta ja laskee verenpainetta. Lemmikin omistaminen voi ehkäistä yksinäisyyden tunnetta ja lisätä sosiaalisten kontaktien määrää arjessa sekä helpottaa tarpeettomuuden kokemusta. Pelkkä katsekosketus eläimen kanssa voi antaa tunteen syvästä läheisyydestä ja yhteenkuuluvuudesta, joka antaa voimia vaikeuksien keskellä. (Ikäheimo, 2013, 29-35).

Eläimen läsnäolo sekä jo niiden katseleminen lievittää ahdistusta, stressiä ja tekee olon miellyttävämmäksi. Tämä johtuu siitä, että ihmiset arvioivat tilanteita, joissa on eläin mukana turvallisemmiksi ja hyväntahtoisemmiksi. Eläin vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin niin, että se toimii ihmisillä yhdistävänä tekijänä taustaan katsomatta, mikä voi olla helpotus muuten yksinäisille ihmisille. Lemmit luovat kanssaihmisissä ymmärrystä ja luottamusta toisia kohtaan ja antavat aina puheenaiheita muiden ihmisten kanssa on kyseessä mikä vain eläin. Ihmisen ja eläimen väliseen vuorovaikutukseen vaikuttaa eläimen kohtaamisessa syntyvä oksitosiini kiintymyshormoni, jota pidetään tärkeänä tekijänä mainittujen myönteisten vaikutusten taustalla. (Ikäheimo, 2013, 6-7)

4 ELÄIMEN JA IHMISEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

Ihmisen ja eläimen välisessä vuorovaikutuksessa on olennaista ihmisen ja eläimen side. Ihmisen ja eläimen välinen side on molemmin suuntainen. Side on molempien jollekin elämän keskeiselle osa-alueelle merkittävää etua tuova side. Eläimen ja ihmisen välinen side muodostuu eläimen ja ihmisen välille kummankin osapuolen kohdella toistaan ihailun, luottamuksen omistautumisen tai rakkauden kohteena vastavuoroisesti. Tällöin voidaan puhua myös termistä eläimen ja ihmisen välinen suhde, joka kuvaa ihmisen ja eläimen välille muodostuvaa tunnepitoista sidettä. (Honkanen, 2013, 13)

”Ihmisen ja lemmikkieläimen välinen suhde koostuu neljästä ulottuvuudesta, jotka ovat lemmikistä kannetun vastuun aste, lemmikin kanssa vietetty aika, lemmikkiä kohtaan tunnettu kiintymys sekä suhteen etujen ja haittojen välinen erotus”. (Honkanen, 2013, 14) Lemmikin omistamisen ja hankkimisen syitä voivat olla sosiaaliset syyt. Syistä on mahdollista nostaa ensisijaiseksi sosiaaliset syyt, jotka voidaan jakaa alaluokkiin. Sosiaalisia syitä voivat olla eläimen tarjoama seura, eläimestä koettu hyöty lastenkasvatuksessa, eläimen tarjoama mahdollisuus kosketuskontaktiin, eläimeltä saatu kiintymys sekä ihmisen halu huolehtia eläimestä ja hoivata sitä. Lemmikin omistamisella on hyötyjä omistajan terveyden ja aktiivisuuden ylläpidossa, lisäksi eläimen tuoma tuki voi auttaa selviytymään vaikeista ajoista tai elämänmuutoksista. (Honkanen, 2013, 14-16)

Ihminen kiinnittää huomion eläimiin jo varhain syntymän jälkeen luontaisesta halusta ja taipumuksesta pyrkiä kontaktiin elollisen kanssa, sillä ihmisen oppivat jo varhain erottamaan elottoman ja elollisen. Ihminen on kehittyessään muodostanut vahvan sitteen ja luontaisen kyvyn reagoida eläinkuntaan, joka on laajasti edustettuna keskushermostossa usein muuttumattomana keskushermostoperäisten häiriöidenkin yhteydessä. Eläinten käytöksen seuraaminen on toiminut luontaisena tapana tulkita elinympäristön turvallisuutta tai mahdollista vaaraa. (Honkanen, 2013, 18)

ADHD- ja käytöshäiriöisistä kärsivien poikien kokeellisessa hoitokokeilussa havaittiin koulupäiviin sisällytetyn ohjatun eläinten hoidon lisännen poikien läsnäoloa koulussa. Hoitokokeilun tulosten pohjalta pääteltiin eläinten vahvistavan ihmisten tark-

kaavaisuutta ja aikaansaavan käyttäytymisessä myönteisiä käytösmuutoksia sekä helpottavan kielellistä kommunikointia, tunneilmaisua ja kontaktin syntymistä hoitaviin tai opettaviin tahoihin. (Honkanen, 2013, 21)

4.1 Eläimet ja sosiaalinen tuki

Sosiaalinen tuki on monella tapaa tulkittava käsite, jolla tarkoitetaan ei ammatillista tukea, joka tarjoaa ihmiselle resursseja tai mahdollisesti hyödyllisiä tietoja tai asioita, jotka parantavat yksilön kykyä hallita stressiä. Sosiaalinen tuki tuo ihmiselle tunteen, että hänestä välitetään, hän on rakastettu, arvostettu ja että hän kuuluu vastavuoroiseen sosiaaliseen verkostoon. Sosiaaliseen tukeen voidaan liittää tarpeellisuuden tunnetta lisäävät kokemukset, jotka liittyvät ihmisen hoivakokemuksiin ja turvan antamiseen. Nämä ovat osa itsetuntoa tai arvostukseen tunnetta kohottavia sosiaalisen tuen muotoja, jotka saavat ihmisen tuntemaan itsensä tärkeäksi ja hyväksytyksi. (Honkanen, 2013, 21-22)

Eläimen ja ihmisen välisen suhteen vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin voidaan tarkastella sosiaalisen tuen vaikutusten kautta. Eläinten kyky toimia sosiaalisena tukena on riippuvainen ihmisen taipumuksesta inhimillistää eläimiä ja kokea samoja tunteita kuin ihmisten välisissä suhteissa, sillä yleisesti lemmikkieläimiä pidetään perheenjäseninä. Eläimeltä saatu sosiaalinen tuki vähentää yksinäisyyttä ja lisää yleistä psyykkistä hyvinvointia ja elämäntyytyväisyyttä. Eläimet ovat ihmisten sosiaalisessa verkostossa erityisessä asemassa, sillä ne eivät koskaan arvostele tai tuomitse. Eläimet ovat pyyteettömiä lisäksi eläimet hyväksyvät ihmisen ehdoitta, ne ovat uskollisia ja luotettavia sekä tarjoavat seuraa. Eläimet lisäävät turvallisuuden tunnetta ja tarjoavat mahdollisuuden kosketukseen ilman kilpailua tai ristiriitoja ilman tarvetta erityisille sosiaalisille taidoille tai teeskentelylle. (Honkanen, 2013, 24- 25, 29)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT

5.1 Tutkimusongelmat, tutkimusmenetelmät ja kysymysten laadinta

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten eläinavusteista työtä toteutetaan työkentällä ja tuottaa tietoa haastateltavien kokemuksista ja tutkia kokemuksia eläinavusteisesta työstä sekä tuoda esille, miten eläinavusteista työtä sovelletaan ja miten työn pariin on päädytty, että mitä vaikutuksia eläinavusteisella työllä on asiakkaisiin ja työympäristöön sekä kuinka tavoitteellisesti työtä toteutetaan.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esille eläinavusteisen työn haasteita, vaikuttavuutta ja tuoda työkentällä käytettäviä työtapoja esille.

Haastattelututkimuksen keskeisiä kysymyksiä olivat ovat;

1. Mikä on johtanut eläinavusteisen työn pariin ja mitä haasteita haastatellut ovat kohdanneet?
2. Mitkä ovat olleet eläinavusteisen työn vaikutukset asiakkaissa ja työympäristössä?
3. Miten haastatellut kehittäisivät eläinavusteista työtä?
4. Miten haastateltujen oma työ on muuttunut eläinavusteisen työn myötä?
5. Mitä eläinavusteistatyötä harkitsevan tulee tietää?

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli puolistrukturoituhaastattelu, joka toteutettiin kvalitatiivisella menetelmällä eli laadullisella tutkimusmenetelmällä. Haastattelujen avulla oli tarkoitus saada kerättyä haastateltavilta tietoa eri teemoista, jotka tulivat haastattelun muodossa esille. Haastateltavana oli neljä henkilöä ja tavoitteena oli saada heidän kuvauksensa eläinavusteisen työn aloittamisesta nykyhetkeen sisällyttäen työn haasteet, vaikuttavuuden asiakkaissa ja työympäristössä.

Tutkimuksessa oli tavoitteena koota eläinavusteisen työn tekijöiden kokemuksiin pohjautuvaa tietoa. Työntekijöiden kokemukset olivat henkilökohtaisia ja siksi mielenkiintoisia vertailukohtia tuotetun tiedon ja kirjallisuuden kanssa.

Eläinavusteinen työ on ammattilaisten harjoittamaa ja kokemukset aina henkilökohtaisia, siksi työstä saa paremman käsityksen, mitä työkentällä tapahtuu, miten työtä voidaan toteuttaa, mitkä sen vaikutukset ovat ja miten työtä voitaisiin kehittää.

Haastattelukysymyksiä laadittiin viiden eri tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Kysely on toteutettu puolistrukturoituna haastatteluna työpaikoilla tai sovitusrauhallisessa tilassa. Kysymykset kohdennettiin sopivaan muotoon, mutta selvittävät asiat pysyivät aina samoina, vaikka kysymyksen muoto vaihteli. Tässä päätöksessä otettiin huomioon, se että haastateltavien työkohteet ovat erilaisia, joten täsmälleen samat kysymykset eivät päde jokaiseen kohteeseen eikä siten välttämättä saataisi tutkimustavoitteisiin vastaavaa tietoa, jos samat kysymykset esitettäisiin jokaiselle samassa muodossa. (Kananen 2015, 132)

Haastattelut saatiin toteutettua rauhallisissa olosuhteissa, joissa häiriötä oli hyvin vähän. Haastattelutilanteissa annettiin aikaa pohtia vastauksia ja kysymyksiä esitettiin keskustelunomaisesti, joissakin kohteissa esitettiin tarkentavia kysymyksiä tutkimusongelmien selvittämiseksi. Opinnäytetyöntekijän rooli ennestään tuttua henkilöä kohteissa korostui, sillä haastateltavat ottivat entisen työntekijän tai sijaisena toimineen vastaan innokkaasti ja luottamuksella.

Haastattelujen kesto vaihteli 20 minuutista 45 minuuttiin. Haastattelun runkona toimivat valmiiksi laaditut kysymykset. (Liite 1). Haastattelut etenivät kysymyspohjaa luovien haastateltaville sopiviksi ja joitakin lisäkysymyksiä esitettiin tarkentavien tietojen perässä. (Kananen, 2015, 143).

Haastattelut tallennettiin Olympus WS-831 digitaalisella ääninauhurilla. Haastattelut tallennettiin digitaalisesti analysoinnin helpottamiseksi tarkistettavuuden vuoksi, jotta analysointi olisi mahdollista toteuttaa syvällisemmin. (Kananen, 2015, 156). Haastattelun alussa käytiin läpi haastattelusopimus ja kysymykset jokaisen haastatteluun osallistuneen kanssa ennen varsinaisen haastattelun nauhoittamista. (Liite 1, 2).

5.2 Resurssit ja riskit

Riskinä voidaan pitää, sitä että opinnäytetyöntekijä ei tunne aihetta riittävästi, eikä tutkittua tietoa ole kovin laajasti kaikista haastattelukohteista. Riskinä on myös, että suunnitelluista haastatteluista joku voi jäädä toteutumatta. Haastattelukysymykset voivat olla tutkimustavoitteiden selvittämiseen riittämättömiä ja puutteellisia tuntemattoman aihealueen vuoksi. (Kananen 2015, 128-129)

Haastattelun alussa kysyttiin jokaiselta siihen osallistuneelta taustatietokysymykset, joiden avulla selvitettiin heidän työnimikkeensä ja työnkuva, jonka puitteissa eläinavusteista työtä harjoitetaan. On myös mahdollista, että vasta haastattelujen jälkeen herää parempia kysymyksiä, joilla selvittää samoja asioita. Kysymyksillä voidaan saada myös tutkimukselle tarpeetonta tietoa oleellisen tiedon ohella ja tarvittava tieto hukkaa runsaan aineiston sekaan. Haastateltavien määrä on rajattu neljään, aineiston purkamisen ja analysoinnin helpottamiseksi. (Kananen 2015, 128-129).

5.3 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Opinnäytetyötä varten kerätty laadullisen tutkimuksen aineiston sisältöanalyysi toteutettiin litteroimalla haastattelut nauhoitteista tekstimuotoon Microsoft Word-ohjelmalla ja tämän jälkeen analysoitiin lukemalla. Tämä antoi laajan kokonaiskuvan eläinavusteisesta työstä haastattelujen pohjalta, vastaukset olivat pitkiä ja käsittelivät haastateltuja aiheita eri näkökulmista. Aineistoa kertyi neljästä haastattelusta niin paljon, että aineistoa oli tiivistettävä, jotta haastattelututkimukselle olennaisempi tieto saataisiin paremmin esille ja siten enemmän tilaa kertomuksille eläinavusteisesta työkentelystä. Analysoinnissa poimittiin yksittäisiä esiin nousseita käsitteitä, jotka tiivisivät tuloksien käsittelyä ja pohdintaa helpommin tulkittavaan muotoon. (Kananen 2015, 129-130, 163).

6 HAASTATTELUJEN TULOKSIA

Haastateltujen työkokemukset eläinavusteista työskentelystä ovat lastensuojelusta, erityiskoulusta, mielenterveyskuntoutujien asuntolasta, vanhustenpalvelutalosta, nuorisotalosta, nuorten työpajalta ja mielenterveys ja päihdekuntoutus laitoksesta. Ensimmäinen haastatellun kokemus eläinavusteisesta työstä on lastensuojelusta, toinen haastateltu on tehnyt eläinavusteista työtä erityiskoulussa, mielenterveyskuntoutujien asuntolassa, vanhustenpalvelutalossa sekä nuorisotalolla. Kolmas haastateltu tekee eläinavusteista työtä nuortentyöpajalla ja neljäs mielenterveys ja päihdekuntoutus laitoksessa.

Kokemus eläinavusteisen työn käytöstä vaihteli puolentoista vuoden ja 10-vuoden välillä. Kolmella neljästä haastateltavasta eläinavusteinen työ on lähtenyt alulle eläimen huoltotarpeista esimerkiksi ulkoilutuksen tarpeesta pitkien työpäivien aikana tai ongelmasta kotona eläimen kanssa ja mahdollisuudesta ottaa eläin mukaan töihin, kolmen haastatellun kohdalla kyse on koirista. Neljännen haastatellun kohdalla kyse ei ole haastateltavan omasta eläimestä eikä koirasta vaan laitokselle jääneistä gerbiileista, joiden huolto on osa laitoksen toimintaa asiakkaiden työtehtävien muodossa.

Tutkimustulosten mukaan eläimen mukaan ottaminen töihin ei ole ollut haastateltujen kohdalla alkuun lähtökohtaisesti eläinavusteista tai tavoitteellista, vaan lähtenyt kehittymään kokeilun ja sen tuomien havaintojen kautta. Haastatellut pohtivat käyttöä työssä itsensä, eläimen sekä asiakkaan edun kautta toteutus mahdollisuuksien mukaan.

6.1 Haastateltujen kohtaamat haasteet ja rajoitukset

Haastattelututkimuksessa pyrittiin selvittämään, minkälaisia haasteita ja rajoituksia haastatellut ovat kohdanneet matkan varrella eläinavusteisen työn alkamisesta tähän päivään ja miten haasteista on päästy eteenpäin. Selvitettävänä oli mitä asioita haastatellut ovat joutuneet ottamaan huomioon eläinten luonteissa, huollossa tai koulutuksessa. Lisäksi mitä haasteita eläimet ovat kohdanneet ja miten ne ovat sopeutuneet työhön.

Ensimmäisen haastatellun työpaikalle ei saa ottaa koiraa mukaan ja tilan löytäminen on haaste, joten haastateltu on ratkaissut ongelman ulkoilemalla ja päästämällä asiakkaan omaan kotiinsa, vaikka se ei olisikaan kaikkien näkökannan mukaan suotavaa.

Työn toteuttamisen kannalta mahdollisuudet ovat olleet todella rajatut ja pienet, ottaen huomioon mihin koirakin pystyy.

”Koirien on ollut helpompi ottaa vastaan omassa kodissaan vieras ihminen ja ottaa paremmin kontaktia. Ulkona ollessa ne ihmettelevät, että kuka toi on ja kuka taluttaa. Ne kokeilevat, mennäänkö tähän suuntaan ja antaako taluttaja periksi ja saako määrätä minne mennään. Koirat kokeilevat, mistä siinä on kyse.” - Haastateltava 1.

Toisen haastatellun työssä eläin on päässyt mukaan työpaikoille ja haasteet ja riskit ovat olleet toisenlaiset. Koiran on pitänyt oppia isossa ympäristössä mitä pitää tehdä, jotta välttää jonkin ikävemmän tapahtumisen ja oppii varomaan oikeassa paikassa. *”Tämä koira on ollut sellainen, että se on ollut sisäsyntyistä, ikään kuin vaisto, että koira on hyvin herkkä ihmisten tunteille ja tilanteille, sitä ei voi opettaa se on joko koirassa tai ei.” - Haastateltava 2.*

Kolmannen haastatellun haasteeksi osoittautui koiran sosiaalisuus ja innokkuus ihmisiä kohtaan ja hän joutui miettimään, miten koira otettaisiin vastaan työympäristössä ja mitkä sen vaikutukset olisivat. *”Osa nuorista ei pidä koirista ja moni on ilmaissut, että koira haisee pahalta eikä tykkää koskea koira ja kokevat koiran lähelle tulon ja hyppimisen epämiellyttävänä ja koiran ohjaaja on joutunut selittelemään millaisella käytöksellä, koira rauhoittuu ja millaisella käytöksellä koira innostuu. Monesti kun he torjuvat koiran niin koira käsittää sen toisin päin. Lähinnä kertomalla koiran käytöksestä ja miten siihen pitää suhtautua ja mitä pitää välttää niin on päädytty siihen, että he ovat pystyneet mieltämään sen, että koria on samoissa tiloissa heidän kanssaan. Astma ja allergiat ovat tietenkin pois sulkevia asioita. Minulla on jaksoja, kun joko työpajan ohjaajalla tai pajalaisilla on allergioita, niin olen jättänyt koiran kotiin.” - Haastateltava 3*

Normaalisti yksinoloon totunut koira, joka lepää päivät voi rasittua työpaikalle mukaan tulemisesta niin että stressaantuu ja uupuu. *”Koirasta näki, kun se ei tahtonut lähteä mukaan, mutta koira tottui ja alkoi mieltämään, että on päivät mukana töissä niin se oppi rauhoittumaan ja nukkumaan vaikka ihmisiä tuli ja meni aktivoitumatta jokaiseen oven avaukseen ja kulkijaan. Koira tottui työpajan elämänmenoon ja päivärytmiin” - Haastateltava 3*

Neljännän haastattelun tilanne oli jo alkujaan poikkeuksellinen. Gerbiilit olivat jääneet asukkaalta laitokselle ja laitoksella oli mahdollisuus pitää ne. Ratkaistavina haasteina olivat *”Kuka huoltaa, pystytäänkö ne ottamaan osaksi yksikköä, allergiat, puhtaanapito ja voidaanko ne ottaa osaksi työtehtäviä.” - Haastateltava 4.*

6.2 Hyödyt ja vaikuttavuus

Koottujen tulosten mukaan eläinavusteisen työn hyödyt ja koetut saavutukset ovat samankaltaisia työympäristöstä, paikasta ja työtavasta riippumatta vaikka haastateltujen mukaan vaikuttavuutta on vaikea suoraan arvioida, heidän mielestään hyötyjä löytyy paljon. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään haastateltujen havaintoja eläinavusteisen työn vaikutuksista asiakkaissa.

Ensimmäisen haastatellun työ on toteutettu nuoren ehdoilla ja ollut hyvin vapaamuotoista. Koirista on tullut yhdistävä tekijä, josta puhutaan paljon ja jota on voitu käyttää ahdistavien kokemusten käsittelyssä ja tuomaan iloa arjen kohtiin. Työtä on tehty niin sanotulla terapeutisella otteella, jossa rapsutetaan koira, istutaan lattialla ja jutellaan, näin on luotu asiakkaalle kokemus läheisyydestä ja rakennettu luottamussuhdetta työntekijän ja asiakkaan välille, lisäksi asiakas on saatu innostumaan liikunnasta ja ulkoilemaan.

”En tiedä onko suoraa näyttöä siitä, että onko tämä eläinavusteisen työn tulos vai kaiken yhteisen summa. Asiakkaalla on sosiaalisten tilanteiden pelko, sillä diagnosilla meille tullut. Nyt on sitten todella hyvin päässyt siitä eteenpäin, että en osaa sanoa siitä, onko eläinavusteinen työ siihen auttanut, mutta ei ole ainakaan huonontanut sitä.” - Haastateltava 1.

Toisen haastateltu kertoo, että hyötyjä on paljon, hänen havaintojensa mukaan eläin avaa toisessa ihmisessä sellaisia aisteja, mitä toinen ihminen ei saa ulos. Eläimen ollessa lämmin, turvallinen, mukava ja miellyttävä ottaa kainaloon se kasvattaa empatiisuutta ihmisessä. Täyden huomion vaativia tehtäviä hoidettaessa koira viihdytti ihmisiä olohuoneessa tai kävi ihmisten huoneissa siliteltyään kuljettaen lelujaan mukana ollen koko ajan läsnä asiakkaille. Tämä aktivoi asiakkaita monesti ulos huoneistaan leikkimään koiran kanssa huoneessa makaamisen sijaan.

”Ihmisten välillä voi olla sanallista moittimista ja haukkumista tai jotain epäselvyyksiä, joita koiran kanssa ei ole. Koira pystyy esimerkiksi keskeyttämään riidan ihan vain hölmöilyllään jonkun vinkupossun kanssa nostamalla pyllyn pystyyn ja olemalla hauskan näköinen. Sillä on eri keinoja mitä ihmisellä on.” - Haastateltava 2.

Koira helpottaa yksinäisyyttä, vanhainkodissa monet ovat yksinäisiä ja muistavat vanhan koiransa ja he tykkäävät, kun koira käy kaverina.

”Yövuoroissa määrätyt mummot ja papat odottavat ja pitävät ovea auki, että koira tulee yököksi. Vanhukset huutelevat koiraa ja koira menee seuraksi. Koira on säästänyt tunteja vuoroista turhasta soittelusta, kun soitetaan että tyyny on huonosti, vaikka vanhukset tahtovat todellisuudessa juttuseuraa eikä välttämättä yksin vuorossa ollessa ole aikaa asiakkaalle. Koira on tehnyt puolestani niin paljon töitä, sillä on aikaa eikä ikinä kiire.” – Haastateltava 2.

Nuorisotalotoiminnassa koiran vaikutus on ollut rauhoittava, kun esimerkiksi ulkoilupäivinä, sitä voi taluttaa, silittää ja heittää palloa koiralle, niin se rauhoittaa ja oma koheltaminen lähtee pois.

”Kun sanoo ettei saa ottaa niin kauhean kovin, niin silloin he uskovat ja ajattelevat koiraa ensin. Tietysti jos koira olisi kovin hyppiväinen ja haukkuisi, niin se tietenkin lisäisi levottomuutta, mutta kun koira on iloinen ja rauhallinen niin se rauhoittaa.” – Haastateltava 2

Mielenterveystyössä koiran läsnäolo on saanut aikaan ryhmäkuria asiakkaiden keskuudessa, vaikka asiakkaat riitelisivät keskenään tai hoitajien kanssa, jopa väkivallan riskin ollessa suuri, niin koiraan ei kosketa. Koira on toiminut myös riidan keskeyttäjänä ja lopettajana.

”Paikoissa, joissa olen ollut, koiraa ei edes tönäistä. Siitä on tullut sellainen vetovastuu, kun koira on ollut siellä pitkään ja kaikki asiakkaat tuntevat sen, niin on syntynyt sellainen ryhmäkuri, vaikka asiakkaat tai työntekijät tappelisivat keskenään tai joutuisivat erimielisyyksiin ties mistä niin auta armias, jos joku koskee koiraan tai edes tönäisee sitä.” – Haastateltava 2

Nuortentyöpajalla koira on ollut alkuun ikään kuin ylimääräinen, mutta lopulta, kun koira ei ole ollutkaan mukana töissä niin ihmiset ovat alkaneet kyselemään missä koira on ja kaivanneet sitä. Koiran tuomalla läheisyydellä ja huomion annolla on ollut terapeuttilinen vaikutus. Lisäksi eläimen läsnäolo on vaikuttanut siten, että osa työpajalaisista on hankkinut itselleen lemmikin. Kun työpajalainen ei ole voinut ottaa koiraa niin on koiran sijaan ottanut itselleen lemmikiksi kissan ja huomannut että eläin on kiva, kun asuu yksin.

”Koira on rodultaan staffordshirenbulterrieri, joka on todella ihmisrakas koira ja luokse tuleva, niin moni alkoi pitämään saamastaan huomiosta, esimerkiksi ruokatunnilla, kun joku meni sohvalle makaamaan, niin koira hyppäsi viereen makaamaan. Huomasin että työpajalaiset vähän peittelivät sitä, että he pitivät siitä, kun koira makaa vieressä ja tulee päälle makailemaan. Kun itse tulin paikalle niin he saattoivat

nousta äkkiä ylös niin että en olisi huomannut, että he tykkäävät makoilla tai nukkua koira kainalossa. Oli yllättävää, miten moni, joka ei halunnut, että koira tulee lähelle oppi tykkäämään ja hankki itselleen lemmikin.” – Haastateltava 3

Koiran läsnäolo on rauhoittanut ja pehmentänyt työympäristöä sekä muokannut ihmisten olemusta työpaikalla ottamalla maskeja pois ja pudottanut rooleja, kun koira on tullut viereen istumaan, niin moni on huomannut olevansa ihan erilainen ja leper-televänsä koiralle. Varsinkin pojat ovat pehmentyneet ja tulleet avoimemmiksi ihmisillekin, kun ollaan koiran kanssa niin se vie tietynlaisen virallisuuden pois tilanteesta. *”Esimerkiksi kun keskustellaan jostain ja koira hyppää viereen sohvalle niin keskustelusta putoaa sellaiset aseet pois. Näen että koiran kanssa on lupa olla oma itsensä, kun jälkeensä ajattelee, se tapahtuu alitajuisesti niin etteivät he huomaa sitä itseään.” – Haastateltava 3*

Gerbiilit toimivat mielenterveys ja päihdekuntoutus laitoksessa asiakkaita aktivoivassa roolissa, mukana asiakkaiden työtoimintaa. Gerbiilien avulla on opeteltu puhtaudenpitoa ja hygieniä asioita. Puhtaudenpitoa ja hygieniä asioita opetellaan eläinten hoidon avulla. Asiakkaat puhdistavat ja hoitavat gerbiilien terraariota, jolloin tuodaan näkökulmaa esille itsensä huolehtimisesta ja hygieniasta. Gerbiilit ovat toimineet kontaktin välikkappaleena asiakkaiden kanssa, joihin ei muuten saa kontaktia niin eläimen kanssa se on onnistunut.

”Rikkaus asiakkaiden kohdalla on ollut empatia kyvyn saavuttaminen, koska ihminen on aina erilainen ihmiselle kuin ihminen on eläimelle. Huomataan eroavaisuuksia siinä, ettei tarvitse kuin seurata miten asiakas katsoo eläintä.” – Haastateltava 4

6.3 Uusia näkökulmia eläinavusteisesta työstä

Haastattelututkimuksella selvitettiin minkälaisia uusia näkökulmia, työkaluja ja ajatuksia eläinavusteinen työ on tuonut omaan työhön sekä miten eläimen käyttö työvälineenä on vaikuttanut heihin itseensä.

Eläin aistii sen, että onko ihminen hermostunut tai stressaantunut tilanteesta. Ihminen ei pysty eläimelle esittämään mitään. Eläin aistii tunnetilat ja niiden muutokset. *”Pystyn koirasta, siis sen käytöksestä tulkitsemaan, kuinka se kohtaamisessa muuttuu, jos koira jatkaa sellaista hulivili toimintaa, niin koira ei ole huolestunut nuoresta, että nuorella on sillä hetkellä asiat hyvin. Jos nuori on taas masentuneen oloinen, niin*

koira rauhoittuu ja ottaa paljon hellempään otteen, tavallaan koira viestittää aika paljonkin.” – Haastateltava 1

Eläinavusteisen työn myötä on tullut rohkeammaksi kokeilla uusia työtapoja, sen näkee työtä tehdessä mikä onnistuu, eikä kaikki onnistu jokaisen kanssa. Toiselle toimii toinen ja toiselle toinen ja sen oppii pian näkemään.

”Koira voi aktivoida ihmistä. Voit saada ihmisen pois sängystä ja tekemään jonkin askareen, joka on työn ja tuskan takana. Empaattisuuden opettaminen ja toisen huomion ottamisen opettaminen on helpompaa tämänlaisen työvälineen kanssa.” – Haastateltava 2

Koira toimii välikappaleena sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja koira itse helpottaa joitain tilanteita, kun on esimerkiksi työpajalaisia, joihin ei saa oikein kontaktia niin koira toimii siltana sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja olen sitä vähän osannut hyödyntää. Kun puhutaan koirasta ja keskustellaan, niin toisiin henkilöihin, saa luottamuksen sitä kautta.

”Koira on toiminut muurin murtajana tietyillä kerroilla, kun on ollut, vaikka asiakas, joka on hieman vaikea lähestyä, niin olen tietoisesti ottanut koiran mukaan töihin.” – haastateltava 3

Työpajalla on pohdittu, pitäisikö eläinavusteista työtä ottaa mukaan osaksi virallista toimintaa siitä huolimatta, että kaikki eivät välttämättä ymmärrä erityisesti esimiehen vieraillessa jonkun toisen kaupungin virkamiehen kanssa työpajalla. *”Voisiko tästä tulla virallista vai tulisiko vastaan esteitä. Katsotaan että hevoset ja koirat kuuluu maatilalle ja virka-asiat hoidetaan toimistossa ilman navetta touhuja. Kaikki eivät osaa suhtautua siihen, että palaverissa koira makaa jaloissa.” – Haastateltava 3*

Neljäs haastateltu pohtii, että terapeuttisia vaikutuksia ajatellen eläinavusteistatyötä pitäisi käyttää enemmän. Lähes jokaisessa kodinomaisessa ympäristössä voitaisiin käyttää eläimiä terapeuttisessa vaikutuksessa jopa pelkotilojen poistamiseen tai tunnetilojen harjoitusmuotona.

”Käyn itsekin hoitamassa ja juttelen niille, salaa kuin muutkin. En tiedä, kun pidän eläimistä muutenkin, niin, se tulee luontaisesti. Tuli positiivisena, että täällä on gerbiileja.” – Haastateltava 4

6.4 Työyhteisön palaute ja tuki

Työyhteisö on antanut palautetta, että nuorta ei saa viedä omaan kotiin, edes eläinavusteisen työn merkeissä. Haasteellista on saada työyhteisö ymmärtämään valmius riskinottoon. Työkavereilta saa ymmärrystä eläinavusteisen työn toteuttamiseen, mutta työn oletetaan onnistuvan ulkoilmassa, joka rajoittaa ja tuo paineita työn suorittamiseen, niin että kaikki ovat tyytyväisiä. Koiraa on käytetty eläinavusteisen työn merkeissä myös toisen ohjaajan vastuulla valokuvaprojektissa nuoren kanssa, jossa nuori on saanut suunnitella kaiken alusta loppuun millaisia kuvia, otetaan ja missä. Nuori sai valita kolmesta koiran, josta piti eniten ja koki läheisimmäksi. Projektissa oli kyse ihmisen ja eläimen välisestä kontaktista.

”Jos annan jonkun nuoren olla koirani kanssa, niin nuori voi tulla silloin kotiinikin.”-

Haastateltava 1

Joka työympäristössä on niitä, jotka eivät ole koiraihmissä eivätkä ymmärrä sen tarvetta. Ne ketkä ovat olleet koirani kanssa tekemisissä ovat vaihtaneet mieltään ja huomanneet, miten paljon koirasta on ollut apua ja iloa eli oma työ on ollut vähemmän kuormittavaa. Mielenterveys kuntoutujien asuntolassa koirasta pitivät kaikki hoitajat asuntolan omistajia myöden ja he antoivat sille arvoa. Vanhainkodin puolella yökköinä olleet totesivat saman ja kertoivat siitä johtajille asti kuinka paljon koirasta, on öisinkin vanhuksille apua ja miten koira tuottaa iloa.

”Koira meni yksin hissillä lelu suussa toisen työntekijän luo, niin ettei tarvinnut kuin nappia painaa ja ylhäällä oltiin odottamassa. Asioiden pitää liukua niin hyvin, että koira toimii mukana, eikä koiraa voi ottaa mukaan, jos sitä ei ole hyväksytty. Työnantajan tulee olla siinä mukana ja tarkkailla miten työ toimii ja muuttuuko toiminta työntekijän tai koiran kannalta. Ei ole sellaista päivätoimintaa mikä voittaa koiran.”-

Haastateltava 2

Osa työkavereista on henkeen ja vereen koiraihmissä ja rohkaistuneet tuomaan oman koiransa töihin. Osa työkavereista on allergisia, eivätkä niin koiraihmissä. Työpajalaisten taholta on koko ajan ollut toive, että koira olisi mahdollisimman paljon töissä mukana, kun huomaan jonkun kyllästyneen niin olen jättänyt koiran kotiin viikoksi lomalle. Silloin kun tuon koiran töihin niin olen tunnin koiran kanssa, jonka jälkeen lähdän työkeikalle työpajalaisten kanssa. Koira jää työpajalle ja joku muu ottaa vastuun. Joskus jätän koiran työpaikalle niin, että paikalla ei ole ketään ja ilmoitan muille etu-

käteen, että kun tulette tai menette työpajalle niin siellä odottaa koira vastassa. Systemi ei toimisi, jos siinä ei olisi muutkin mukana, tarvitaan luottamusta, että koira hoituu, vaikka itse ei olisi paikalla.

”Kaikki palaute on ollut positiivista palautetta, negatiivinen palaute on jäänyt matkalle tai sitä ei ole ollut. Paitsi tietenkin, jos saa allergiaa niin se on ymmärrettävää.”

- Haastateltava 3

Neljännän haastatellun mukaan työyhteisössä kaikki eivät pidä gerbiileista ja toiset pitävät niitä tarpeettomina, eikä positiivista puolta välttämättä nähdä ja pitää vähän perustella, että gerbiilit ovat niin kesyjä ja niiden kanssa voi tehdä vaikka mitä ja että niiden hoitaminen voi olla asiakkaan työtehtävä.

”Asiakkaiden kohdalla riippuu vähän, jos vaikka viisi kymmenestä edes huomaa. Gerbiilit ovat vähän piilossa, jos ne olisivat eri paikassa niin se voisi sitä ehkä ratkaista.”

-Haastateltava 4

6.5 Miten haastatellut kehittäisivät työtä ja markkinoisivat työtä?

Tutkimuksessa selvitettiin mitä kehitysmahdollisuuksia haastatellut näkevät eläinavusteisessa työssä sekä miten siihen tulisi panostaa tulevaisuudessa. Haastatellut lisääisivät eläinavusteisen työn käyttöä sekä työmuotoon panostamista koulutuksessa ja työkentällä. Työmuodon esille nostamista ja tietoisuuden lisäämistä pidettiin ajatuksena hyvänä asiana, mutta haasteellisena. Haastatellut ovat itse oppineita ilman erillistä kouluttautumista eläinavusteiseen työhön ja pitäisivät hyvänä asiana, jos sosiaalialan ohjaajilla olisi pohjalla jonkinlaista koulutusta ja tietoa eläinavusteisesta työstä. Ensimmäisen haastatellun pohdinnat eläinavusteisen työn kehittämistä ja pinnalle nostamisesta keskittyvät enemmän työmahdollisuuksien ja työkalujen kehittämiseen. Eläinavusteiseen työhön olisi hyvä panostaa enemmän ja antaa mahdollisuus harjoittaa työmuotoa, että saisi siihen lisää työkaluja, tiloja sekä koulutusta ja tuoda työtä enemmän esille. Haastateltu kokisi tärkeäksi vapauden toteuttaa eläinavusteista työtä omalla tavallaan, ettei tulisi niin paljoa rajoituksia vastaan sekä luottamusta omaan arviointikykyyn, miten toimia kunkin nuoren kohdalla parhaaksi katsomallaan tavalla joutumatta ajattelemaan asettaako nuoren eri asemaan jonkun toisen nuoren vaan saisi päättää yksilöllisesti kunkin nuoren kohdalla, miten toimii.

Haastateltu toimii pienissä ryhmissä tai yksilöllisesti ja pitää hiljaisesta markkinoinnista ja työstä, kohdatessaan nuoren, joka vaikuttaa eläinrakkaalta niin hän markkinoi hänelle, että olisitko kiinnostunut tämänlaisesta toiminnasta. Haastateltava kuitenkin esitti kysymyksen pitäisikö isommassa mittakaavassa ja useammassa laitoksissa panostaa eläinavusteiseen työhön enemmän niin, että haettaisiin työtehtäviin henkilöitä, jotka toteuttaisivat työmuotoa systemaattisemmin ja kiinnittäisivät siihen huomiota.

Toinen haastateltu ei ole ajatellut miten eläinavusteistatyötä markkinoisi, muuta kuin sillä, että uudet opiskelijat lähtisivät sitä käyttämään työssään ja pohti, että kuka sitä nyt mainostaa, jos jossakin on esimerkiksi kissa vanhainkodissa eihän sitä missään esitteessä lue. Onko eläinavusteinen työ sellainen asia mitä tarvitsee mainostaa, se on niin paikkakohtainen asia eikä se kaikkialle sovi. Kaverikoiriahan on paljon, kun omistajat käyvät viihdyttämässä asukkaita. Töissä eläin on aika utopiaa, mutta jos vain hoitaja tuntee, että itsellä olisi sellainen koira, joka voisi olla töissä, niin ehdottomasti mukaan. *”Koulutuksessa voisi lisätä panostusta, koska en itsekään tiedä niin paljoa. Varmasti on koulutettuja avustaja koiria, sellainen koira on ihan omaa luokkaansa. Koulutettu koira on parempi kuin se että hoitajalla on vain oma koira mukana.”* – Haastateltava 2 Paikoille, joissa käytetään eläimiä hän neuvoisi tuomaan enemmän esille eläinavusteisen työskentelyn käyttöä.

Kolmas haastateltu kommentoi, että vaikka on kuullut aiheesta ja siitä on puhuttu, niin hän on sitä mieltä, että eläinavusteinen työ on aika pitkälti hyödyntämätön osa-alue. *”Vanhainkodilla on 3-4 kissaa on aivan ehdoton. Epäilen että koulunurkassa kun olisi labradorinnoutaja makoilemassa viltillä, niin kuin olen kuullut niin se on rauhoittanut luokan ilmapiiriä.”* – Haastateltava 3 Monesti vilkkaimmatkin tietävät sen, että koira reagoi vilkkauteen heti, jos on levottomuutta ja rauhottomuutta ilmapiirissä. Päästäisiin hyviin tuloksiin nopeasti ihan eläinten hoitamisella ja eläimen läsnäololla.

”Ison mielenkiinnon saa sillä aikaan, kun pyytää paikallislehden tekemään kuvien kera jutun, vaikka työpajalle ja vie asian seuraavaan johtoryhmään ja tuo asiaa esille niin pääsee eteenpäin.” – Haastateltava 3

Neljäs haastateltu lähtisi liikkeelle koulutuksen näkökulmasta ja tarjoamaan eri vaihtoehtoja ja tietoa eläinten käytöstä terapeuttisena menetelmänä. Nykyään kun puhutaan kokemusasiantuntijoista ja vertaistukijoista. Eläintäkin voisi pitää tietynlaisena kokemusasiantuntijana, koska se vaistoa kaiken eläimiä voisi käyttää monessakin asiassa apuna. Voisi olla osana koulutustakin pienimuotoinen kurssi tai tutustuminen asiaan. Lisäisin eläinten käyttöä työskentelyssä ja arjessa. Monessa paikassa ei tiedetä aiheesta

ja ajatellaan vain koira-avusteista työtä. Osoittaisin että muitakin vaihtoehtoja on olemassa.

6.6 Eläinavusteista työtä harkitseville

Tutkimuksessa selvitettiin minkälaisia rajoja, ohjenuoria tai vapauksia haastatellut toivoisivat eläinavusteiselle työlle kokemansa perusteella. Haastatelluille esitettiin kysymys, mitä he tahtoisivat kertoa tuleville eläinavusteisen työn aloittelijoille ja testajille.

Ensimmäinen haastateltu kertoi, että työmuoto on edullinen ja ennalta ehkäisee varmasti monia ongelmia sen sijaan, että annetaan ongelmien kasvaa ja hoidetaan niitä terapioissa lääkehoidolla. Eläinavusteinen työ voisi vähän lieventää näitä, ettei ongelmat kasvaisi niin isoiksi. Kuitenkin on varmasti paljon tutkimuksia siitä, miten koirat saa lapset reagoimaan ja laukeamaan lukoistaan.

Toinen haastateltu korosti työpaikan ja eläimen tuntemista turvallisuuden huomioidussa. Tietenkin allergiat rajoittavat, pelkokin voi rajoittaa ja mahdolliset vaaratilanteet, jotka tulevat vastaan. Asia on koira ja ohjaaja kohtainen, kuinka paljon pystyt luottamaan siihen, miten koira otetaan vastaan ja miten tiedät mitä koira tekee.

“Sitähän voisi viedä vaikka koiran aamulla töihin. En veisi tai antaisi koiraa töihin, jos koira olisi vaarassa.” - haastateltava 2

Toinen haastateltu toivotti rohkeutta lähteä tekemään, sillä aika pian sen näkee, toimiiko työ kyseisen eläimen kanssa vai ei. Jos ei toimi tai onnistu heti kaikkien ihmisten kanssa sitä voi vielä koittaa, mutta jos huomaa että työ ei onnistu eläimen vuoksi ja eläin antaa merkkejä, ettei itse halua niin kannattaa harkita käyttäkö kyseistä eläintä. Koira voi sopia johonkin muuhun paikkaan mutta ei välttämättä siihen, jossa kokeilet, jos ihmiset vastustavat sen vastuksen voi pyrkiä rikkomaan, koiran vastustessa heti peli poikki.

Kolmas haastateltu rohkaisisi kokeilemaan ja viemään asioita eteenpäin, mikäli kiinnostusta löytyy. Jos ei ole esteitä rohkeasti koira mukaan työpaikalle ja kuulostelemaan ilmapiiriä, että toimiiko se. Tärkeintä on tulos mitä saavutetaan ja kaikki hyvä mitä tulee sen rinnalla. Tietysti jos jotain projektia lähdetään tekemään ja haetaan sille avustukset, rahoitukset ja kaikki asiat menevät ensin ohjausryhmään perustettaessa virallista toimintaa, siinä voi mennä pitkän aikaa. Eläimen ottaminen mukaan töihin voi

johtaa hyviin tuloksiin, vaikka se ei olisi virallista ja kirjattua. Tietysti koiran rotu on sellainen asia, mikä pitää ottaa huomioon. sillä koiran pitää olla luotettava. Pitää muistaa koiran etu, ettei sille aiheudu harmia, jotta välttyttäisiin siltä, että koira ei pure vastareaktion koiran kiusaamisesta. Samoilla lainalaisuuksilla, miten lemmikkiä pitää kotonakin pärjää työpaikallakin.

Neljäs haastateltu pohti, että eri tunnetilojen opetteluun ja aistimiseen käyttäisi itse jotain muuta eläintä kuin gerbiilia. Hänen mukaansa pelkotilojen lieventämisessä gerbiileista voisi olla hyvä lähteä liikkeelle, sillä koirakin voi olla pelottava. Käärmeidenkään hän ei näkisi olevan terapeuttisia.

7 TUTKIMUSTULOSTEN TULKINTAA JA POHDINTAA

Neljä haastateltua, neljä erilaista näkökulmaa ja tapaa toteuttaa työtä, mutta loppujen lopuksi hyvin samankaltaiset kokemukset ja havainnot eläinavusteisesta työstä. Yhdelläkään heistä ei ollut valmista polkua, koulutusta tai tietoa aiheesta vaan he ovat kulkeneet oman tiensä ja muovanneet eläinavusteisen työmenetelmän omiin työtehtäviin sovellettavaksi työtavaksi haasteista ja rajoituksista huolimatta.

Haastateltujen kokemuksista ja niiden eroavaisuuksista koostuu kokonaisuus, joka antaa aiheesta tietämättömälle kuvan eläinavusteisesta työstä, mitä se sisältää sekä eläinavusteisen työn mahdollisuuksista ja vaikuttavuudesta heidän omien havaintojensa pohjalta.

Työn aloittaminen vaatii rohkeutta ja kykyä tunnistaa lukuisia työhön vaikuttavia asioita, tahtoa selvittää ja luovia työympäristössä, miten työ voisi toimia eläimen kanssa. On tärkeää jakaa ruohonjuuritasolla kerättyjä kokemuksia ja tietoa eteenpäin, josta jokaisen on mahdollista poimia itselleen tietoa, vaikka ei itse harjoittaisi eläinavusteista työtä. Lisäksi aiheesta kiinnostuneiden voi olla helpompi löytää oma polkunsa ja kehittää työtä eteenpäin.

Eläimistä haastatellut puhuivat hyvin samankaltaisesti. Kokeilun ja karttuneen kokemuksen myötä haastatellut kertoivat, miten eläinten ottaminen osaksi työtä ei ollut haasteetonta ja on vaatinut kykyä sopeutua ja suunnitella tilanteet osapuolille sopiviksi ottaen huomioon eläimen ominaisuudet, rodun sekä luonteenpiirteet. Eläimen tulee olla harmiton, perustottelevainen ja luotettava niin, että se selviää myös arvaamattomasta käytöksestä ja on kykenevä oppimaan kohtaamistaan tilanteista. Eläimen tulee olla käytöstavoiltaan sisäsiisti, vakaa ja mieleltään terve. Työssä tulee huomioida eläimen stressitaso ja mahdollinen uupumustila sekä vaara, että haittatilanteet, onko asiakas vaaraksi eläimelle tai eläimestä haittaa asiakkaalle tai työympäristölle sekä miten eläin tottuu kohtaamisiin työvuorojen aikana.

Haastateltujen kohtaamia rajoituksia ja haasteita verrattaessa niiden eroavaisuudet liittyvät suurelta osin työympäristöihin. Työntekijällä voi tulla vastaan tilanne, jossa työpaikka on ehdoton, siitä ettei sinne saa tuoda minkäänlaista lemmikkiä allergia ja hygienian syistä, mutta työntekijältä eläinavusteisen työn toteuttamista ei ole kielletty, vaan siihen jopa kannustetaan, jolloin työntekijä joutuu ratkaisemaan ristiriidan hake-

malla työtiloja työpaikan ulkopuolelta. Ongelmaksi nousee puute työtilasta, jossa toteuttaa eläinavusteista työtä. Työpaikan tiloissa eläinavusteisen työnteon sallivan työpaikan kohdalla luonnollisesti riskit lisääntyvät, jolloin on enemmän huomioon otettavia ja sovittavia asioita.

Haastateltujen työpaikat ja työtavat ovat erilaisia, mutta mahdollisuus ottaa eläin mukaan työkuviioon, ja havainnot asiakkaissa sekä työympäristössä ovat samankaltaisia. Eläinavusteista työtapaa voidaan lähestyä eri suunnilta, tarvittaessa on mahdollista perehdyttää asiakkaat, työkaverit tai esimiehet ymmärtämään eläimen käytöstä ja miten kyseinen koira reagoi erilaiseen käytökseen. Tutkimustuloksista voidaan vetää johtopäätös, että asiat ovat hyvin soviteltavissa ja eläinavusteisen työn toteuttaminen on lähinnä mielikuvituksesta ja voimavaroista kiinni.

Rajoitusten olemassaolon tarkoitusta pohdittaessa herää ajatus siitä, että työpaikan ja työympäristön asettamien rajoitteiden tarkoituksena on luonnollisesti suojella työnteekijää, asiakasta, työympäristöä ja työpaikkaa. Työpaikat voivat itse päättää, miten toimivat, koska varsinaista selvää säännöstöä tai lakia ei eläinavusteiselle työlle sosiaalialalla ole vielä olemassa. Rajoitusten etu on osapuolien suojelu mahdollisten vahinkojen varalta, koska poikkeustilanteissa ollaan vieraalla alueella.

Haastattelujen tuloksista voi havaita vaikuttavuutta arvioidessa epävarmuutta ja hankaluuksia arvioida eläimen vaikutuksia, jotka lopulta kalpenevat lopullisten tulosten edessä lukuisten saavutusten ohella. Jokaisen kohdalla eläinavusteinen työ on tuonut työhön uusia näkökulmia, joista on ollut heille etua. He ovat ajan kanssa oppineet tulkitsemaan työympäristössä asiakkaiden mielialoja ja tunnetiloja eläimen avulla sekä oppineet valikoimaan tilanteita, joissa eläimen läsnäolo toimii tavoitteellisesti. Vastauksista oli kuitenkin havaittavissa useampia eri vaikutusmuotoja, empatiakyvyn saavuttaminen, mielialan paraneminen, iloisuus, luottamussuhde, vastuunotto, ryhmäkuri, avoimuus, läheisyys ja yksinäisyyden väheneminen. Kaikkia vaikutuksia on vaikea listata ja havaita ennen kuin katsoo isompaa kuvaa ja pohtii haastateltujen vastauksia mihin haastatellut ovat kiinnittäneet huomiota ja silloinkin voi jäädä jotain huomaamatta.

Koettu työyhteisöstä saatu palaute ja tuki vaihteli merkittävästi. Toisille työyhteisöstä saatu tuki jää lähes olemattomaksi ja työntekijä jää toteuttamaan eläinavusteista työtä oman onnensa varaan, vaikka aiheesta oltaisiin kiinnostuneita ja toisinaan kannustavia. Työyhteisön tuella on todella suuri merkitys tämänkaltaisen marginaalisen työmenetelmän käytössä. Parhaimmillaan työyhteisö ottaa eläimen vastaan niin hyvin, että

työntekijä voi jättää koiran hoidettavaksi töihin ja tuomaan iloa sekä eloa työympäristöön ja toisetkin intoutuvat testaamaan omien lemmikkiensä kanssa eläinavusteisuutta. Työntekijän voi olla vaikea ehdottaa ja perustella aiheesta tietämättömille, miten eläin voisi sopia työympäristöön. Alkuaskeleista varsinaiseen testaus- ja kehitys vaiheeseen ja siitä mahdollisen pysyvemmän toiminnan luomiseen on siis pitkä matka, joka vaatii kärsivällistä yhteistyötä esimiesten ja muiden työntekijöiden kanssa.

Eläinavusteista työtä haastatellut kehittäisivät samoilla tavoilla, lisäämällä koulutusta ja kursseja kouluihin. Työmahdollisuuksien ja työkalujen kehittäminen nousi esille. Haastatellut markkinoisivat kannustamalla uusia ihmisiä kokeilemaan eläinavusteista työskentelyä ja mahdollisuuden tullen viemään asiaa eteenpäin työryhmissä toiminnan virallistamiseksi ja lopulta mainostamaan paikallislehdissä.

Kehitysideat ovat hyvin yleismaailmallisia ja toteutettavissa olevia asioita, kuten koiran sisällyttäminen koululuokkaan tuntien ajaksi. Koen tärkeäksi miten neljäs haastateltu tuo esille mielipiteensä, että monessa paikassa ajatellaan vain koira-avusteista työtä ja osoittaa että muitakin vaihtoehtoja on olemassa, siksi valitsin yhdeksi haastateltavaksi normaalista poikkeavan tapauksen tuodakseni esille, että muutakin on olemassa. Eri eläimet, kokeilu ja testaaminen luovat uusia mahdollisuuksia kehittää ja tutkia eläinavusteista työtä uusiin suuntiin.

7.1 Tutkimuksen reliabelius ja validius

Tutkimuksen teoretietotaustaa etsiessä havaitsin käytettävissä olevan materiaalin olevan kovin vähäistä ja sisältävän pääosin samat asiat ja valitsin tuoreimmat aineistot mitä löysin. Haastattelun kysymyksiä muokattiin haastatteluiden aikana ja esitettiin sovellettuja kysymyksiä vastauksien tarkentamiseksi. Haastattelukysymykset olisivat voineet olla paremmin suunniteltuja. Aineistoa käsitellessä ja analysoidessa havaitsin helpompia tapoja esittää kysymyksiä selvitettävien asioiden tutkimiseksi. Informaatiota olisi ollut siis mahdollista kerätä kohdennetummin ja luotettavammin ilman tarkentavia kysymyksiä.

Tutkimuksen luotettavuutta vahvistaa, että tutkimustuloksia tarkastellessani huomasin selviä asiayhteyksiä löytämäni teoretietopohjaan, mikä viittaisi siihen, että haastattelututkimukseni on samassa linjassa aiemman tutkitun tiedon kanssa.

Mikäli samat kysymykset toistettaisiin samoille henkilöille samassa tai paremmin suunnitellussa muodossa uskoisin heidän vastausten olevan edelleen samanlaiset ja tutkimuksen olevan reliaabeli. (Hirsjärvi ym. 2008, 226).

Opinnäytetyössä käytetty materiaali on kerätty maksimissaan kymmenen vuotta vanhoista julkaisuista. Lähdemateriaalia vertaillen havaittiin eri lähteiden sisältävän paljon samoja tietoja, näistä lähteistä valittiin tuoreimmat. Lähteenä käytetyt materiaalit ovat tunnetuista, usein viitatuista teoksista tai ammattikäyttöön suunnatuista teoksista. (Mäkinen 2006, 129).

7.2 Tutkimuksen eettisyys

Haastattelututkimusta varten tehtiin haastattelusopimukset, joissa pyydettiin lupa kerätä tietoa eläinavusteisesta työstä ja siihen liittyvistä asioista. Haastattelujen sisällön kerrottiin tuleva käyttöön opinnäytetyössä. Sopimuksessa pyydettiin lupa nauhoittaa haastattelut ja käyttää suoria lainauksia opinnäytetyössä. Haastattelun tulokset ilmenevät nimettöminä eikä kenenkään nimeä mainita opinnäytetyössä. Haastatellut henkilöt tai paikkakunta eivät ole tunnistettavissa tutkimuksesta. Haastattelusopimus ja kysymykset käytiin ennen haastattelua läpi haastateltujen kanssa, ennen haastattelun nauhoitusta ja aloittamista.

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Vastaavaa tutkimustyötä useamman eläinavusteista työskentelyä harjoittavien kokemusten ja havaintojen näkökulmasta ei ole löydöksieni mukaan tehty. Lisähaastattelut, tutkimukset ja koontianalyysit erilaisten työntekijöiden kokemusten näkökulmista voisivat auttaa kehittämään ja tuomaan sovellettuja eläinavusteisentyön menetelmiä helpommin aiheesta kiinnostuneiden tietoon ja saataville. Tällainen tutkimus toisi huomattavaa lisämerkitystä eläinavusteisen työskentelyn kehittämiseksi ja tieteellistä perusteltua pohjaa eläinten käytölle laajemmassa mittakaavassa.

LÄHTEET

Suomen Karva-Kaverit ry. 2019. Suomen Karva-Kaverit- Finlands Lurviga kompisar rf. <http://suomenkarvakaverit.fi/>. 21.5.2019

Suomen Kennelliitto. 2019. Kaverikoirat. <https://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat>. 21.5.2019

Green Care Finland. 2019. Eläinavusteiset Menetelmät. <http://www.gcf Finland.fi/green-care-/menetelmat/elainavusteiset-menetelmat/>. 21.5.2019

Anima ry. 2019. Anima ry. <https://www.animary.fi/>. 21.5.2019

Ikäheimo, Kaija. 2013. Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa, toim. Kaija Ikäheimo. Helsinki: Solution Models House, 4, 6-7, 29-35, 152-153,166.

Kahilaniemi, Eeva. 2016. Eläinavusteinen Interventio, toim. Eeva Kahilaniemi. Tampere: Eeva Kahilaniemi/Voimatassu ky, 10,13

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 1997. Uudistettu painos 13.-14. 2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otava Kirjapaino Oy.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino.

Honkanen, Tanja. 2013. Turpaterapiaa ja karvaista kaveruutta: Ihmisen ja eläimen välinen suhde sekä eläinten koetut vaikutukset hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen, toim. Tampere: Tampereen yliopisto, 13-16, 18, 21-22, 24-25, 29

Teema 1:

Mikä on työnimikkeesi ja missä työtehtävissä olet ottanut eläimen mukaan työpariksi?

Mistä eläinavusteinen työ lähti liikkeelle omalla kohdallasi?

Kuinka pitkältä ajalta sinulta löytyy kokemusta eläinavusteisesta työstä?

Mitä asioita jouduit ottamaan ennalta huomioon eläimen valinnassa? Esimerkiksi eläimen luonteessa, koulutuksessa tai huollossa?

Jokaisessa työssä ja työmenetelmässä on omat haasteensa, mitä olet kohdannut ja miten olet ratkaissut haasteet työtehtävissä eläimen kanssa?

Minkälaisia haasteita eläimesi on kohdannut työtehtävissään ja miten se on reagoinut tai oppinut toimimaan niiden ympäri ja selviämään ongelmista?

Teema 2:

Mitä hyötyjä olet havainnut eläinavusteisesta työstä? Onko eläinavusteinen työ ollut tavoitteellista ja oletko saavuttanut tavoitteita asiakkaiden kanssa?

Missä eri ympäristöissä/työtilanteissa olet käyttänyt eläinavusteista työtä?

Oletko havainnut eroa asiakkaan käytöksessä ihmisten tai eläinten välillä toimiessa?

Millainen asiakas on ollut ennen ja jälkeen eläimen kohtaamisen?

Muutoksia vuorovaikutuksessa työntekijän tai muiden ihmisten kanssa?

Miten eläinavusteinen työ on vaikuttanut asiakkaaseen?

Onko toiminta eläimen kanssa vaikuttanut vuorovaikutukseen asiakkaan kanssa?

Onko eläin tuonut uusia näkökulmia työhön, millaisia?

-Miten eläinavusteinen työ on vaikuttanut itseesi työntekijänä?

Miten työkaverit ovat reagoineet eläimen läsnäoloon? - Miten se on vaikuttanut työympäristössä?

Teema 3:

Mitä mieltä olet eläinavusteisen työn käyttämisestä sosiaalialalla? – Pitäisikö siihen panostaa enemmän esimerkiksi koulutuksessa tai työkentällä?

Kerro parhaista kokemuksistasi työssä eläimen kanssa?

Oletko vienyt eläimesi töihin niin, että joku muu ottaa vastuun ja antaa eläimen tehdä työtä?

Minkälaista palautetta olet saanut asiakkailta ja työntekijöiltä?

Mitä tahtoisit kertoa tuleville eläinavusteisen työn aloittajille ja testaajille?

Asettaisitko rajoja tai ohjenuoria eläinavusteiselle työlle kokemuksesi perusteella?

Miten tahtoisit tuoda eläinavusteista työtä esille ja toivoisit sitä kehitettävän tulevaisuudessa?

Haastattelusopimus
mattikorkeakoulu

Satakunnan-am-

_/_2018

Tämä sopimus koskee Juha Koivuniemen opinnäytetyötä varten nauhoitettavaa ja litteroitavaa haastattelua. Tutkimus on osa sosionomin opinnäytetyötä. Tutkimuksen aiheena on eläinavusteinen työ.

Suostun haastateltavaksi haastatteluun, jonka tarkoituksena on kerätä tietoa eläinavusteisesta työstä sekä siihen liittyvistä asioista. Tiedän, että haastattelun tulokset ilmenevät nimettöminä eikä nimeäni tulla mainitsemaan opinnäytetyössä. Haastattelun kesto, noin tunti.

Olen tietoinen, että haastattelut nauhoitetaan, jotta kaikki tieto saadaan talteen. haastatteluaineistosta saatetaan esittää suoria lainauksia opinnäytetyössä. Nauhoja ei tule kuulemaan kukaan muu kuin haastattelijä, eli tutkimuksen tekijä. Haastattelun jälkeen nauhoitukset litteroidaan. Tiedostot tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua.

Allekirjoittamalla sitoudun noudattamaan yllämainittua sopimusta. Suostun siihen, että haastattelu nauhoitetaan ja haastattelumateriaalia voidaan käyttää yllämainitussa opinnäytetyössä.

Paikka	Aika	Allekirjoitus ja nimenselvennys (haastateltava)
--------	------	---

Paikka	Aika	Allekirjoitus ja nimenselvennys (tutkimuksen tekijä)
--------	------	--